

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-367/23 - 1

Predmet C-367/23

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

9. lipnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Cour de cassation (Francuska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

7. lipnja 2023.

Žalitelj u kasacijskom postupku:

EA

Druga stranka u kasacijskom postupku:

Artemis security SAS

[omissis]

PRESUDA COURA DE CASSATION, CHAMBRE SOCIALE (KASACIJSKI
SUD, VIJEĆE ZA SOCIJALNA PITANJA, FRANCUSKA)
OD 7. LIPNJA 2023.

[omissis]

Činjenice i postupak

- 1 U skladu s pobijanom presudom (Amiens, 2. rujna 2021.), društvo Artémis security 1. travnja 2017. zaposlilo je osobu EA kao djelatnika SSIAP 1 (service de sécurité incendie et d'assistance à personnes (Služba za protupožarnu zaštitu i pomoć osobama, Francuska)).

- 2 Tužbom od 25. travnja 2019. zaposlenik je pokrenuo postupak pred [conseilom de prud'hommes de Compiègne (Radni sud u Compiègneu, Francuska)] kako bi ishodio sudski raskid ugovora o radu i isplatu različitih potraživanja na ime naknade štete i plaće, među kojima je i zahtjev za naknadu štete zbog jednostrane izmjene ugovora o radu u ugovor o noćnom radu i nepostojanja pojačanog zdravstvenog nadzora.
- 3 Zaposlenik je otpušten 1. srpnja 2019.
- 4 Presudom od 4. prosinca 2019. conseil de prud'hommes de Compiègne (Radni sud u Compiègneu) odbio je njegov zahtjev za naknadu štete zbog jednostrane izmjene ugovora o [dnevnom radu na ugovor o] noćnom radu i nepostojanja pojačanog zdravstvenog nadzora.
- 5 Presudom od 2. rujna 2021. cour d'appel d'Amiens (Žalbeni sud u Amiensu, Francuska) potvrdio je tu presudu u dijelu u kojem je taj zahtjev odbijen.
- 6 Kako bi donio takvu odluku, cour d'appel d'Amiens (Žalbeni sud u Amiensu) najprije je istaknuo da je zaposlenik tvrdio da promjena dnevnog radnog vremena u noćno radno vrijeme predstavlja izmjenu njegova ugovora o radu koja mu se ne može naložiti [*omissis*] [poslodavac se pozvao na ugovornu odredbu kojom se određuje da se od zaposlenika može tražiti da radi danju i noću, a koju je cour d'appel d'Amiens (Žalbeni sud u Amiensu) proglasio nezakonitom].
- 7 Nadalje, cour d'appel d'Amiens (Žalbeni sud u Amiensu) istaknuo je da je zaposlenik, koji se pozivao na česte promjene dnevnog radnog vremena u noćno radno vrijeme i obvezu poslodavca da mu omogući pojačan zdravstveni nadzor povezan s noćnim radom, zatražio naknadu štete zbog nepostojanja tog nadzora. U pogledu tog dijela zahtjeva utvrdio je da zainteresirana osoba nije dokazala postojanje i dosljednost štete.
- 8 Zaposlenik je podnio žalbu protiv te presude.

Tekst žalbenog razloga

- 9 [*omissis*] zaposlenik prigovara zbog toga što je presudom odbijen njegov zahtjev za naknadu štete zbog izmjene ugovora o radu u ugovor o noćnom radu i nepostojanja pojačanog zdravstvenog nadzora, „iako na temelju samog utvrđenja nepoštovanja zaštitnih odredbi u području pojačanog zdravstvenog nadzora za noćni rad nastaje pravo na naknadu štete; iako je cour d'appel d'Amiens (Žalbeni sud u Amiensu), time što je odbio zaposlenikov zahtjev za naknadu štete zbog nepostojanja pojačanog zdravstvenog nadzora jer on nije dokazao postojanje i dosljednost štete, povrijedio članke L. 3122-1 i L. 3122-11 codea du travail (Zakonik o radu) te članak 9. Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003.”

Pregled primjenjivog zakonodavstva

Pravo Unije

- 10 U skladu s člankom 9. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena, države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da radnici koji rade noću imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled prije samog početka noćnog rada, a zatim u pravilnim vremenskim razmacima.

Nacionalno pravo

- 11 U skladu s člankom L. 3122-11 codea du travail (Zakonik o radu), svaki radnik koji radi noću ima pravo na redovit i pojedinačan nadzor njegova zdravstvenog stanja pod uvjetima utvrđenima u članku L. 4624-1.
- 12 [omissis]
- 13 [omissis]
- 14 [omissis]

Obrazloženje zahtjeva za prethodnu odluku

- 15 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Coura de cassation, chambre sociale (Kasacijski sud, vijeće za socijalna pitanja), postojanje štete i njezina procjena obuhvaćeni su samostalnom ovlasti ocjene sudova koji odlučuju o meritumu (vijeće za socijalna pitanja, 13. travnja 2016., žalba br. 14-28.293, bilten 2016., V, br. 72).
- 16 [omissis]
- 17 Iz članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena proizlazi da radnici koji rade noću trebaju imati pravo na besplatan zdravstveni pregled prije samog početka noćnog rada, a zatim u pravilnim vremenskim razmacima.
- 18 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda Europske unije, u svim slučajevima u kojima su odredbe neke direktive, s obzirom na svoj sadržaj, bezuvjetne i dovoljno precizne, pojedinci se mogu na njih pozivati protiv države, uključujući u svojem svojstvu poslodavca, osobito ako je ona propustila pravodobno prenijeti tu direktivu u nacionalno pravo ili ju je pogrešno prenijela (presuda Suda Europskih zajednica od 26. veljače 1986., Marshall, 152/84, t. 46. i 49. te presuda Suda od 14. listopada 2010., Fuß, C-243/09, t. 56.).
- 19 Sud Europske unije tako je utvrdio da članak 6. točka (b) Direktive 2003/88/EZ ispunjava te kriterije, s obzirom na to da se njime državama članicama nedvosmisleno nalaže obveza točno određenog rezultata koja nije povezana ni s

jednim uvjetom u pogledu primjene pravila koje je njime utvrđeno i koja uključuje određivanje gornje granice od 48 sati, uključujući prekovremene sate, u pogledu prosječnog tjednog radnog vremena te stoga ispunjava sve potrebne uvjete kako bi imala izravan učinak (prethodno navedena presuda Fuß, t. 57. i 59.).

- 20 Također prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda Europske unije, cilj je Direktive 2003/88/EZ utvrditi minimalne zahtjeve za poboljšanje životnih i radnih uvjeta radnika približavanjem nacionalnih propisa, osobito u pogledu trajanja radnog vremena (prethodno navedena presuda Suda Fuß, t. 32. i presuda Suda od 11. studenoga 2021., C-214/20, Dublin City Council, t. 37.).
- 21 Sud Europske unije tako je utvrdio da je, kako bi se zajamčila puna djelotvornost Direktive 2003/88/EZ, važno da države članice spriječe svako prekoračenje najduljeg tjednog radnog vremena utvrđenog u članku 6. točki (b) Direktive 2003/88/EZ (prethodno navedena presuda Fuß, t. 51.). Dodao je da prekoračenje najduljeg prosječnog tjednog radnog vremena utvrđenog u članku 6. točki (b) Direktive 2003/88/EZ kao takvo predstavlja povredu te odredbe a da pritom nije potrebno dokazati postojanje posebne štete. Budući da ne postoji mjera nacionalnog prava kojom se provodi mogućnost odstupanja predviđena člankom 22. stavkom 1. prvim podstavkom te direktive, pojam „šteta” iz te odredbe stoga uopće nije relevantan za tumačenje i primjenu navedenog članka 6. točke (b) (prethodno navedena presuda Fuß, t. 53.). Sud je također naveo da je zakonodavac Unije, s obzirom na to da se Direktivom 2003/88/EZ nastoji postići cilj jamčenja sigurnosti i zdravlja radnika osiguravanjem odgovarajućeg odmora, smatrao da se radniku prekoračenjem najduljeg prosječnog tjednog radnog vremena predviđenog u navedenom članku 6. točki (b), zbog toga što mu se samim time uskraćuje takav odmor, uzrokuje šteta jer se slijedom toga ugrožavaju njegova sigurnost i njegovo zdravlje (prethodno navedena presuda Fuß, t. 54.).
- 22 Cour de cassation, chambre sociale (Kasacijski sud, vijeće za socijalna pitanja, Francuska), oslanjajući se osobito na te razloge, sada odlučuje da na temelju samog utvrđenja prekoračenja najduljeg radnog vremena nastaje pravo na naknadu štete (vijeće za socijalna pitanja, 26. siječnja 2022., žalba br. 20-21:636, objavljena).
- 23 Zaposlenik u svojem proširenom podnesku tvrdi da sudsku praksu koja proizlazi iz presude Suda Europske unije od 14. listopada 2010. (prethodno navedena presuda Fuß) nužno treba primijeniti u slučaju povrede zaštitnih odredbi o pojačanom zdravstvenom nadzoru za noćni rad zajamčenih Direktivom 2003/88/EZ, s obzirom na to da one imaju isti cilj, a to je zaštita zdravlja zaposlenikâ.
- 24 U području noćnog rada, Direktivom 2003/88/EZ predviđaju se dva niza mjera, s jedne strane, u članku 8. „trajanje noćnog rada”, koji sadržava mjere ograničavanja trajanja noćnog rada za koje se čini da su iste prirode kao i one iz članka 6. navedene direktive na koje se odnosi prethodno navedena presuda Suda

Europske unije od 14. listopada 2010. te, s druge strane, u članku 9. „zdravstveni pregled i preraspoređivanje radnika koji rade noću na dnevni rad”.

- 25 Međutim, obveze utvrđene u području noćnog rada na drukčiji se način navode u uvodnim izjavama Direktive 2003/88/EZ ovisno o tome odnose li se na ograničenje radnog vremena ili na zdravstveni nadzor radnikâ. Tako se u uvodnoj izjavi 8. navodi da je „[p]otrebno [...] ograničiti trajanje noćnog rada, uključujući prekovremeni rad, i predvidjeti da poslodavci, koji redovito upošljavaju radnike koji rade noću, o tome obavijeste nadležna tijela na njihov zahtjev”. Uvodna izjava 9. čini se manje preciznom ili bitnom jer se u njoj navodi da je „[v]ažno [...] da radnici koji rade noću prije početka noćnog rada, a zatim redovito, imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled i da u slučaju zdravstvenih problema budu premješteni na dnevni posao koji su sposobni obavljati kad god je to moguće.” U uvodnoj izjavi 10. dodaje se da, „[s] obzirom na poseban položaj radnika koji rade noću i koji rade u smjenama, njihova sigurnosna i zdravstvena zaštita mora biti prilagođena prirodi posla koji rade, a organizacija i sredstva zaštite i prevencije moraju biti učinkoviti.”
- 26 U presudi od 22. prosinca 2022. (JP, C-61/21, t. 55. i 65.) Sud Europske unije osobito se oslonio na uvodnu izjavu 2. Direktive 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008. o kvaliteti zraka i čistom zraku za Europu kako bi utvrdio da se člankom 13. stavkom 1. i člankom 23. stavkom 1. navedene direktive nastoji postići opći cilj zaštite zdravlja ljudi i okoliša kao cjeline i da se njima pojedincima ne dodjeljuju pojedinačna prava na temelju čije bi povrede mogla nastati odgovornost države članice za štetu uzrokovanu pojedincima. U toj se uvodnoj izjavi navodi da je, „[k]ako bi se zaštitilo ljudsko zdravlje i okoliš u cjelini, posebno [...] važno boriti se protiv emisija onečišćujućih tvari na njihovom izvoru, te identificirati i primijeniti najučinkovitije mjere smanjenja emisije na lokalnoj i nacionalnoj razini, te na razini Zajednice. Stoga bi trebalo izbjegavati, spriječiti ili smanjiti emisije štetnih onečišćujućih tvari u zraku, te postaviti odgovarajuće ciljeve za kvalitetu zraka, vodeći računa o relevantnim normama, smjernicama i programima Svjetske zdravstvene organizacije”. Doista, kao i u uvodnoj izjavi 2. Direktive 2008/50/EZ, u uvodnoj izjavi 9. Direktive 2003/88/EZ navode se mjere koje se u njoj određuju kao važne, tako da se može postaviti pitanje utvrđuje li se i tom uvodnom izjavom opći cilj.
- 27 Stoga, kao prvo, valja razmotriti jesu li odredbe članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/88/EZ, s obzirom na svoj sadržaj, bezuvjetne i dovoljno precizne, tako da se pojedinci mogu na njih pozivati protiv države, uključujući u svojem svojstvu poslodavca, osobito ako ih je ona pogrešno prenijela.
- 28 Ako bi Sud Europske unije smatrao da je odgovor na prethodno navedeno pitanje potvrđan, Cour de cassation (Kasacijski sud) bi radi usklađenog tumačenja morao uzeti u obzir svoje cjelokupno nacionalno pravo, s obzirom na to da nema izravnog učinka direktiva u sporovima između pojedinaca (presuda Suda od 24. siječnja 2012., M. Dominguez, C-282/10, t. 31.). Međutim, usklađeno

tumačenje [relevantnih] članaka Zakonika o radu s obzirom na Direktivu 2003/88/EZ moglo bi dovesti do nemogućnosti davanja tumačenja *contra legem*.

- 29 Kao drugo, valja pitati Sud Europske unije predstavlja li nepoštovanje mjera donesenih u nacionalnom pravom radi osiguravanja zdravstvenog pregleda radnika koji rade noću samo po sebi povredu članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/88/EZ a da pritom za ishođenje naknade štete nije potrebno dokazati da postoji posebna šteta koja proizlazi iz te povrede.

SLIJEDOM NAVEDENOG, ovaj sud:

Uzimajući u obzir članak 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije;

UPUĆUJE Sudu Europske unije sljedeća pitanja:

– „Ispunjava li članak 9. stavak 1. točka (a) Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena uvjete koji su potrebni kako bi imao izravan učinak i kako bi se radnik mogao na njega pozivati u sporu koji se na njega odnosi?“;

– „Trebaju li članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive 2003/88/EZ tumačiti na način da mu se protive nacionalno zakonodavstvo ili nacionalna praksa na temelju kojih se, u slučaju povrede odredbi donesenih radi provedbe mjera koje su potrebne za besplatan zdravstveni pregled radnika, pravo tog radnika na naknadu štete uvjetuje dokazivanjem štete koja proizlazi iz te povrede?“;

[*omissis*]